

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Novice izhajajo v Ljubljani vsak teden dvakrat, namreč v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., scer 3 fl., za pol leta 2 fl. po pošti, scer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI.

V saboto 27. avgusta 1853.

List 69.

Kako delati kis (jesih) iz sadja.

Vse nezrelo in nagnjito sadje, kakor tudi sadne lupine in izrezki jabelk in hrušk naj se mečejo v leseno kad, veči ali manjši, po tem ali se bo več ali manj tacega sadja nabralo.

Ta kad naj se postavi na hladno mesto, naj bolje v klet (kelder).

Kadar je kad polna, naj se nabrano gnjilo in poverh dostikrat z zeleno plesnjino prevlečeno sadje z lesenim bätom dobro raztolče in razmučká in po tem skoz kakšn pört spreša.

Tako izprešani sadni sok naj se spet vlije v odperto leseno kad in pusti v njej več dni, dokler se gnjili duh zgubi. Večkrat med tem naj se posname poveršna nesnaga.

Potem naj se ti sadni sok prelije v sodec in v gorko izbo postavi in odušek le s platneno cunjno pokrije, da prah in žival ne morejo noter. Dobro je v ti namen poslužiti se tacega soda, v katerem je kadaj že kis bil.

Je to storjeno, naj se vlije v sodec dobrega vinskega kisa — za vedro en bokal (pint), ali namesto tega naj se denejo v sodec kosčiki kruha, ki so bili poprej skoz 24 ur v močnem vinskem kisu namakovani, ali naj se položi dobra kisa matica va-nj. Kdor pa nima ne vinskega jesiha ne matice, naj stori takole: Vzame naj iz vedra en bokal (pint) sadnega soka, naj ga dobro zgreje (toda ne da bi vreti začel) in v tako zgeti sok naj vlije pol funta (pol libre) razstopljene sterdi (medú), in vse skupaj naj vlije v sodec.

V malo tednih, med kterimi se sodec večkrat pretrese, je kis gotov in dober. Iz večega sodeca naj se prelije v manjši sodečke ali steklenice (flaše). Da se dolgo časa dober ohrani, se morejo steklenice terdno zatakniiti (zamašiti).

Opomniti pa je še enkrat, da naj sadje in vse sadne lupine itd. popolnoma zgnjije, ker iz sognjitega sadja se da več in boljšega kisa napraviti, kakor iz družega. Vagán (mecen) gnjilega sadja dá 8 do 9 bokalov jesiha.

Gospodarske skušnje.

(O bolezní grojzdja) je vodja Dunajskega živalsko-rastlinoslovskega društva vitez Heuffler, ki je, kakor je bravec „Novic“ znano, že lani o tem pisal, tudi letos na povabilo c. k. ministerstva naj novejši skušnje o grojzdni bolezní naznanil v bukvah, ki so ravno zdaj na Dunaju na svitlo prišle (Nachrichten über die Mittel gegen die Traubenkrankheit). Te skušnje se vjemajo z lanskimi v Novicah naznanjenimi, v kterih sta bila žveplo in

apno za naj bolji pomočka hvaljena. Tudi slavna rastlinoslovca baron Hügel in Anglež Lindley ju poterdita, — pa kaj pomaga vsa ta hvala, če grojzdje vkljub žveplu in apnu vendar le gnjije, kakor je vitez Tomasini unidan iz okolice Teržaške spričal. Kaj pomaga tersje ali krompirjevec od zunaj škropiti ali štupati, ako je kal bolezní od znotraj! Škodljiva vremenost, po kteri sad boleha, se s tem popravila ne bode in tudi popraviti ne more. Rastlinozdravstvo je še premalo skušena vednost in veliko veliko zad za človeko-in živinozdravstvom.

Pregled kmetijstva po celi Europi.

Po prof. dr. Hlubek-u.

(Dalje.)

Če recemo, da vprežna živina ravno toliko gnoja napravi, kakor druga na paši, znese štivilo živine sploh, ktera gnoj napravi: čez 42 milionov glav na Rusovskem, čez 17 mil. v našem cesarstvu, čez 19 mil. na Francoskem, čez 16 mil. na Angleškem, čez 8 mil. na Pruskem — in čez 155 mil. sploh v celi Europi.

Da je na Rusovskem veliko manj živine, kakor bi se je za dostojno pognojenje zemljiš potrebovalo, pride od tod, ker morebiti ni vsa živina, kolikor je je, popisana, ali pa ker je ondi silaveliko take rodovitne zemlje, ktere treba ni gnojiti.

Angleška je edina zemlja v Europi, ktera veliko več živine redi, kakor je je potreba, polje srednjo mero gnojiti. Če pri vsi ti obilnosti živinskega gnoja angleški kmetovavec še veliko tičjeka (guano), košene moke in mnogo družih rudninskih gnojil na svoje njive zvozi, se da lahko zapopasti, zakaj na Angleškem po dvakrat in včasih clo po trikrat več žita pridelujejo kakor v družih deželah.

Francosko in Prusko kmetijstvo je že na taki stopnji, da izhaja za navadne potrebe z gnojem svoje domače živine; v našem cesarstvu pa manjka okoli 400.000 živine za potrebni gnoj. Da pri takem očitnem pomanjkanji živinskega gnoja vendar ne pojemlje rodovitnost zemlje, se zamore le iz tega zapopasti, da je v nekterih krajih Ogerskega, Poljskega in Marskega zemlja tudi brez gnoja rodovitna, in da v mnogih krajih gojzde strašno ropajo za pripravo nastelje.

Iz vsega je očitno, da je v Europi živine premalo, in da tedaj ni čuda, ako je v nekterih krajih, posebno izhodnih, na milione in milione ljudi, ki komaj véjo, da je meso živež človeški.

Kar pridelk žita v Europi zadeva, in če vse